„SZUBJEKTÍV ÉLMÉNYFÖLDRAJZ”

Tanulmánykötet Aubert Antal professzor tiszteletére

Főszerkesztő: Szabó Géza

Pécs, 2021

„Szubjektív élményföldrajz”

Tanulmánykötet Aubert Antal professzor tiszteletére

Főszerkesztő: Szabó Géza

Szerkesztők:
Alpek B. Levente
Horváth Andrea
Mókusné Pálfi Andrea
Nod Gabriella
Szeidl Klaudia
Závodi Bence

A kötet megjelenését támogatta:
Pécsi Tudományegyetem, Természettudományi Kar, Földtudományok Doktori Iskola
Pécsi Tudományegyetem, Természettudományi Kar, Földrajzi és Földtudományi Intézet

Szakmai lektor: Dövényi Zoltán, Dövényi Zoltán tanulmányát lekotrálta Bokor Béla
Borító grafika: Nemes Viktória

Kiadó: Pécsi Tudományegyetem, Természettudományi Kar, Földrajzi és Földtudományi Intézet
Nyomdai munkálatok: Digitprint Kft., Pécs

ISBN 978-963-429-756-7

Minden jog fenntartva!

A DUNAMENTI SVÁBOK MEGHATÁROZÓ TURISZTIKAI TERMÉKÉNEK VIZSGÁLATA: A FEKEDI STIFOLDER FESZTIVÁL

Szeidl Klaudia[1] – Horváth Andrea[2] – Nod Gabriella[3] – Závodi Bence[4]
[1] doktorandusz, PTE Földtudományok Doktori Iskola, szeidl.klau@gmail.com
[2] doktorandusz, PTE Földtudományok Doktori Iskola, androsz78@gmail.com
[3] doktorandusz, PTE Földtudományok Doktori Iskola, ngabica13@gmail.com
[4] doktorandusz, PTE Földtudományok Doktori Iskola, bence.zavodi@gmail.com

Bevezetés

A turizmus megváltozott körülményei ellenére még mindig nagyon fontos eleme a gazdaságnak. Általánosságban a trendek azt jelzik, hogy egyre nő a kereslet azon turisztikai terméktípusok iránt, amelyek élményígérete illeszkedik a XXI. századra jellemző kikapcsolódási formákhoz és a kínálati palettájuk is ennek megfelelően specializálódik. A turisztikai szektor alapvető eleme a vendéglátás, azonban napjainkban egyre nő azon turisták száma, akik fő motivációját a gasztronómiai élmény jelenti és emiatt kelnek útra.

Tanulmányunk során nem kevesebbre vállalkoztunk, mint hogy a turizmusföldrajz hazai neves képviselőjének, aki nem mellesleg, professzorunk, témavezetőnk, mentorunk, támogatónk, egyik kedvenc kulináris termékéhez kapcsolódó rendezvényt vizsgáljuk meg. Jelen kutatás fókuszában a *fekedi Dunamenti Svábok Stifolder Fesztiválja* áll, amely nem csak a középpontjában álló produktum révén kapcsolódik Aubert Antal professzor úrhoz, hanem a sváb hagyományok miatt is, ami számára mindig is kiemelten fontos volt.

1. Módszerek

Feked történeti földrajzi és turisztikai helyzetelemzése során primer és szekunder vizsgálati módszerek is alkalmazásra kerültek. A település földrajzi lehatárolását, valamint a történeti múltjának feltérképezését követően összeállítottuk a fesztiválturizmussal kapcsolatos elméleti összefoglalót. A kutatás során számos primer módszer segítségével pontos és aktuális információt kaptunk a falu jelenlegi helyzetéről. A részletes, több témakört felölelő mélyinterjúk eredményeként elkészítettük a fekedi Stifolder Fesztivál helyzetelemzését, továbbá megvizsgáltuk az eseménynek a település gazdaságára és társadalmára gyakorolt hatását is.

2. A gasztronómiai fesztiválok szerepe a turizmusban

Napjaink turizmusában a fesztiválturizmus mint meghatározó turisztikai termék jelenik meg, amelynek egy jellemzője, hogy pozitív – olykor negatív – hatásaikat együttesen fejtik ki egy-egy település, térség vagy turisztikai desztináció gazdasági és társadalmi struktúrájára. A fesztiválok hozzájárulnak az adott desztináció turisztikai potenciáljának erősítéséhez, valamint kiegészítő programot kínálnak azon turisták számára, akik eltérő motivációból keresték fel a desztinációt. A rendezvények nem csak a nagyvárosokban fejtik ki pozitív hatásukat, hanem a kisebb települések esetében is, ahol a gazdaság élénkítő hatása mellett elősegítik a helyi közösség összefogását. „A fesztiválszervezés lehetőséget nyújt a kultúra regenerációjára, a helyi identitástudat erősítésére és olyan képességek elsajátítására, amelyek hasznosak a gazdasági élet számára (HINEK – KULCSÁR 2019:4, SULYOK – SZIVA 2009). A szerteágazó kínálattal rendelkező fesztiválok nagy tömegeket képesek megmozgatni, azonban napjaink turizmusában egyre nagyobb érdeklődés mutatkozik a speciális, célozottabb kínálattal rendelkező fesztiválok iránt (SZEIDL 2018). Az erősen globalizálódó világban a helyi és a regionális értékek megőrzése különösen fontos feladat (GYURICZA – BAZSIKA 2012:76). A *fesztivál* latin eredetű elnevezésének eredeti jelentése: ünnepi, ünnepélyes, ünnepi játékok és lakoma. Az etimológiai szótár a fesztivált az angol *festival* szóból eredezteti, amelynek magyarországi megjelenése 1948-ra tehető (ZAICZ 2006). A nemzetközi szakirodalomban számos fesztivál értelmezésével kapcsolatos definícióval találkozhatunk. A Magyar Fesztivál Szövetség komplexebb módon értelmezi a fesztivál szó jelentéstartalmát: „*Fesztiválnak nevezhető minden olyan – egy vagy több téma köré szerveződött, rendszeresen megrendezésre kerülő, egy vagy több helyszínen történő, meghirdetett programmal rendelkező kulturális, művészeti, gasztronómiai, sport vagy egyéb – eseménysorozat, amelynek célja, hogy közönsége részére kiemelten színvonalas, értékközvetítő, minőségi, ismereteket is bővíthető és egyben szórakoztató, szabadidős közösségi élményt nyújtson"* (INKEI 2010:11, MFSZ 2014).

DÁVID et al. (2011) tipológiája szerint a kulturális értékeken alapuló fesztiválok az alábbiak szerint csoportosíthatók: zenei fesztiválok (komoly- és könnyűzenei), művészeti fesztiválok (színházművészeti és táncfesztivál), hagyományőrző fesztiválok (történeti, vallási, folklór, gasztronómiai fesztiválok), összművészeti fesztiválok. Ennek értelmében a kulturális fesztiválkínálat sajátos csoportja a gasztrofesztiválok, amelyek a megelevenített kultúra fogalomkörébe tartoznak (RÁTZ 2011). A gasztronómiai értékek megjelenése a turisztikai piacon nagy múlttal rendelkezik, hiszen az élelmiszerek (a hozzájuk kapcsolódó kulturális, társadalmi hagyományok és földrajzi térbeliség) mindig fontos szerepet játszottak az emberek életében. Egy terület éghajlati feltételei, kultúrája és története meghatározzák az étel karakterét ezáltal formálják a gasztronómiai hagyományokat is. *„A turizmusnak, mint globalizációs jelenségnek a kedvező hatása abban rejlik, hogy a kulturális uniformizálódással párhuzamosan a turisták érdeklődése (igénye) jelentős mértékben járulhat hozzá az egyedi kulturális értékek megőrzéséhez."* (MICHALKÓ 2005:94). A gasztrofesztiválok a gasztronómiai értékek bemutatásán túl kiemelkedően fontos szerepet játszanak a helyi közösség összekovácsolásában, mivel lehetőséget biztosítanak a hagyományok ápolására és a helyi közösség találkozási helyeként is funkcionálnak.

HARRINGTON (2005:40) szerint a gasztronómiai identitást alapvetően két dolog határozza meg: a kultúra és a környezet (1. ábra). A környezeti tényezők, mint a földrajzi tér, az éghajlat, a mikroklíma, az őshonos termékek viszonylag hosszabb ideig határozzák meg egy terület gasztronómiáját. Az identitást elsősorban a kultúra elemei befolyásolják, mint a tradíciók, a történelem, a nemzet és nemzetiség, a diverzitás. Ezen tényezők hozzájárulnak, a gasztronómiai identitás (egyedi ízprofiljával, receptekkel, technikákkal, stílusokkal) kialakulásához, amely jól azonosítható és saját jelleggel bír és általában a földrajzi térben is lehatárolható.

1. ábra: A gasztronómiai identitás modellje

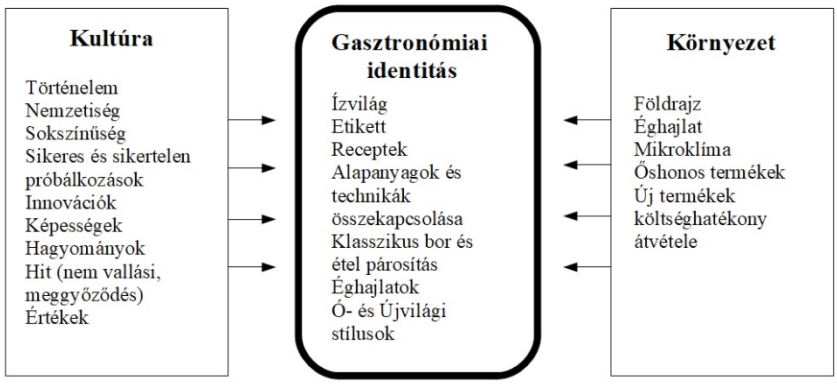

Forrás: Harrington (2005) alapján saját szerkesztés

Turisztikai szempontból gasztrofesztiválnak nevezhető az a rendezvény, amelynek középpontjában valamilyen gasztronómiai produktum áll. Ezen produktum képezi az elsődleges motivációs tényezőt a turisták számára, amelynek eredményeképpen felkeresik az adott desztinációt. Következésképpen a nemzetiségi gasztrofesztiváloknak a fókuszában olyan gasztronómiai produktum áll, amely tükrözi az adott nemzetiség egyedi gasztronómiai identitását, ezzel biztosítva a desztináció USP-jét (Unique Selling Proposition).

A régiónkénti eltérő hagyományok adják a gasztroturisztikai kínálat sokszínűségét (BUJDOSÓ et al. 2012). A soknemzetiségű Dél-Dunántúl turisztikai kínálatban jelentős szerepet töltenek be a gasztrofesztiválok és a nemzetiségi kultúrához kapcsolódó, a hagyományok ápolását is szolgáló rendezvények. E kettő találkozásának köszönhetően jelenik meg a régióban egy speciális vonzerő, a nemzetiségek gasztronómiai fesztiválja, mint a fekedi Dunamenti Svábok Stifolder Fesztiválja, a Geresdlaki Gőzgombóc-fesztivál, a Mohácsi Sokacok Babfőző Fesztiválja, a Majsi Rétes Fesztivál, a györkönyi Fánkfesztivál és az Országos Horvát Kolbászfesztivál.

3. Feked, a „sváb kolbász” hírnöke

3.1. Földrajzi lehatárolás

Baranya megyében a Mecsek dél-keleti lábánál húzódó Geresdi-dombság völgyei által tagolt területen, az erdők mélyén fekszik a magyarországi németek egyik kincsesbányája, Feked. A hazai német kultúrát őrző település az aprófalu jegyet őrzi, hiszen népessége a 2020-as év elején mindössze 189 fő volt (KSH 2020). Az orsó alaprajzú település a Mohácsi járásban, Pécstől mindössze 30 km távolságra található. A hátrányos helyzetben lévő település kifejezetten könnyen megközelíthető. Közúton a 6-os számú főútról Pécsváradnál való letéréssel közelíthető meg a Pécsváradot Moháccsal összekötő úton, de az M6-os autópályáról a sombereki kijáró irányából is elérhető. Ezen kívül a tömegközlekedés is biztosított a településre, autóbusz formájában.

3.2. Történeti áttekintés

Feked története hosszú időre nyúlik vissza, hiszen a falu írásos formában – igaz akkoriban még Feketh néven – legelőször az 1372-es cikadori ciszterci apátság birtokjegyzékében tűnt fel (KREMER 2007). A falu a török uralom alatt teljesen kihalt. A vadonná vált terület benépesítése a pécsváradi apát kezdeményezésére 1720-tól a németek letelepítésével vette kezdetét. *„Feked község népesíttetett*

a Fuldai Apátságból 1725-28 körül… nevét bizonyosan megyénk folyójától nyerte, mely magyar fekete folyónak, rácul Karaschiczának neveztetik, mely is Fekednek határában ered" – olvasható a korból fennmaradt dokumentum soraiban (GRÜNWALD 1997:37). Az új hazára lelt németek nagyon szorgalmasan dolgoztak, kétkezi munkával alakították ki a megélhetésüket biztosító körülményeket, a pusztaságot termőföldekké formálták, felépítették otthonaikat, gyarapították a falut (MÜLLER 2013). A lakók elsősorban földműveléssel, állattenyésztéssel és bortermeléssel foglalkoztak (KREMER 2007).

A XX. századi háborúk következményei Feked életében súlyos töréspontot okoztak. Az I. világháborús veszteséget hamarosan újabb csapás követte, a „málenkij robot" néven elhíresült kényszermunkára 40 főt – főként a társadalom szegényebb rétegét – hurcoltak el. Nem sokkal később a következő, németséget érintő megtorlás is elérte Fekedet, ahol a listán szereplő 36 család kitelepítése 1947. szeptember 15-én indult el. Hazaszeretetüket igazolván a családok idővel hazatértek szülőfalujukba, visszavásárolták házaikat, földjeiket és visszakapcsolódtak a falu életébe. A német családok helyére érkező Debrecen környéki zsellér családok, valamint a Felvidékről áttelepített lakosság rövid idő elteltével elhagyta a települést. Ennek eredményeként az összetartó fekedi sváb közösség kompakt formában megmaradt.

A XX. század második felében felerősödő gazdasági elmaradottság és infrastrukturális fejletlenség következtével meginduló elvándorlási hullám drasztikus mértékben érintette a falu sorsát. A folyamatos népességcsökkenés eredményeként a 2011-es népszámláláson a falu lakossága már alig haladta meg a 200 főt, amely azóta – igaz csekély mértékben – tovább csökkent (KSH 2011). A rendszerváltás követő időszak egy új fejezetet nyitott meg a település életében. A korábban elköltözött lakosság jelentős része a birtokukban lévő, vagy megöröklött ingatlanokat felújította és azokat hétvégi házként használja. Emellett a vidéki életforma elterjedésével és népszerűségének köszönhetően új lakók is érkeztek Fekedre, akik vagy ingáznak a munkahelyükre, vagy helyi vállalkozást indítottak. Feked hírneve átlépte az országhatárt és a baráti, rokoni kapcsolatok révén külföldi tulajdonosokkal is gyarapodott a település ingatlanállománya.

3.3. Turisztikai erőforrások

Feked az aprófalvas jellegéből adódóan viszonylag szerény turisztikai potenciállal rendelkezik, azonban a kínálat egyes elemeinek egyedisége országos hírnevet hozott a falunak. A különleges atmoszférának, a hűen őrzött német kulturális értékeknek, a sváb építészeti stílusjegyeknek és az ezt felismerő és védelmező helyi lakosság összefogásának köszönhetően Fekedet Magyarország harmadik legszebb fekvésű falujának választották 2016-ban.

A falu több épített örökséggel is rendelkezik. A XVII. századi római katolikus templom, a kálvária, a tájház, az emlékművek és a köztéri szobrok mellett a német építészet jellegzetességeit viselő parasztházak is a látnivalók sorát bővítik, amelyet vezetett faluséta keretein belül részletesen is bemutatnak. A falu legfőbb építészeti értékei, a sváb parasztházak eredeti állapotának megőrzése a település életének egyik kulcsfontosságú kérdésévé vált. A helyi és a német nemzetiségi önkormányzat, valamint a civil szervezet és a helyi lakosság közös munkájának köszönhető több mint 70 ingatlan homlokzatát – eredeti formájukat megőrizve – rekonstruáltak. A munkálatokhoz szükséges anyagi támogatást az önkormányzat külső forrás bevonásával biztosította. A rekonstruált épületeket az önkormányzat helyi védettség alá helyezte. A 2006 tavaszán elfogadott településrendezési terv védelmezi az évtizedek alatt óvott épített környezet megmaradását. Szigorúan szabályozza a felújítási munkálatokat, miszerint a villamos és telefon vezetékek csak a tetőre kerülhetnek, a gázvezeték csövei a föld alá, valamint a festéskor a homlokzat és a kerítés színvilágát sem lehet önkényesen megváltoztatni. Ezzel az intézkedéssel igyekszik a falu vezetősége továbbra is megőrizni Feked

egyedülálló arculatát és hangulatát. Feked utcáin végig sétálva turisztikai szempontból értékes építészeti csoda tárul elénk. Első pillantásra a falut egy skanzenhez lehetne hasonlítani, hiszen a katonásan egymás mellett álló parasztházak mindegyike egyforma, de mégis más-más hangulatot áraszt.

Vonzerői között említhető a 2018-ban létrehozott Német nemzetiségi tanösvény – amelyből országosan összesen kilenc működik –, aminek célja a látogatók megismertetése a fekedi svábok szokásaival, mindennapjaival és építészetével egy sétaútvonal keretében (2. ábra).

2. ábra: Német nemzetiségi tanösvény útvonala Fekeden

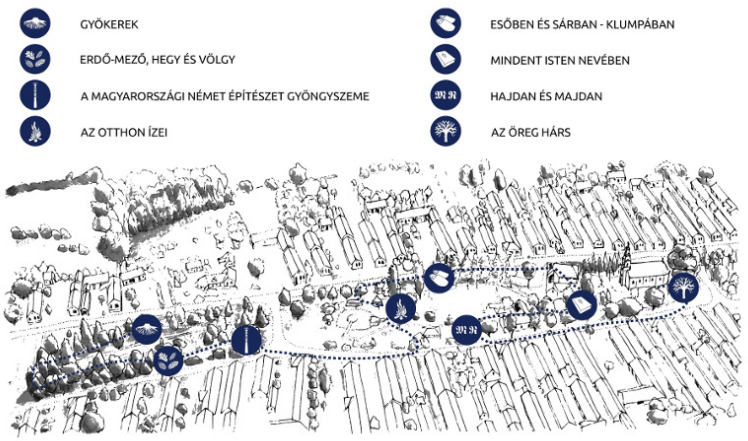

Forrás: https://www.feked.hu/hu/vendegvaro/nemet-nemzetisegi-tanosveny/

Kisgyermekek, diákok részére különböző falufelfedező programokat szerveznek, amelyek korosztálytól függően változó tematikák köré épülnek.

A turisztikai szuprastruktúrát tekintve egy turistaszálló és három vendégház biztosítja a vendégek elszállásolását. Az egykori paplakból 2004-ben kialakított turistaszálló kapacitása 14 fő (négy szoba), amely kiegészíthető az udvarában biztosított sátorhelyekkel. Az önkormányzat tulajdonában lévő és általa üzemeltetett szálláshely hamarosan átalakításra kerül és a korábbi ifjúsági célcsoport helyett a családok, baráti társaságok fogadására helyeződik át a hangsúly. Az átszervezés elsődleges célja a település szálláshely-szolgáltatásának minőségbeli fejlesztése, amelyet az előzetes keresleti felmérések tettek indokolttá. A magántulajdonban lévő három vendégház (Istálló Vendégház, Napkorong Vendégház, Akácia Ház) hagyományos berendezéssel, autentikus környezetben várja a vendégeket. A vendégházak összesen 23 fő elszállásolására alkalmasak, így Feked férőhely-kapacitása még az 50 főt sem éri el. A szálláshelyek alacsony száma mellett további nehézséget okot a vendéglátóipari egység(ek) hiánya, amely jelentős mértékben hátráltatja a településre érkező vendégek ellátását. A falu központjában található turistaszálló vendégei részére igény szerint a környező településekről megrendelhető az ellátás, azonban a vendégházak többsége csak önellátás formájában vehető igénybe.

4. A fekedi Dunamenti Svábok Stifolder Fesztiválja

A rendszerváltást követő évtizedekben a nemzetiségi önkormányzatok és civil szervezetek támogatásának köszönhetően megjelentek a különféle nemzetiségi hagyományokra – különösképpen a gasztronómiára – épülő fesztiválok. Az ország déli vidéke számos nemzetiségi gasztrofesztivállal

gazdagodott a 2000-es évek első évtizedének végén. A színesedő kínálat és a pozitív példák a fekedieket is inspirálták, hogy egy új, a helyi nemzetiség értékeit bemutató esemény megszervezésével bekapcsolódjanak a térség programkínálatába. A helyi önkormányzat és a német nemzetiségi önkormányzat munkatársai, valamint a Szülőföldünk Baráti Kör civil szervezet tagja kezdeményezésére és szervezésében 2008 tavaszán került megrendezésre az első fekedi Dunamenti Svábok Stifolder Fesztiválja. A fesztivál központi elemének – a stifoldernek – a kiválasztása szorosan kötődik a települést újra népesítő német ajkú lakosság származási helyéhez. A helyi németek Kelet-Hessen tartománybeli Fuldához és a Fuldától délkeletre fekvő Rhön-középhegységhez kötik gyökereiket, magukkal hozva az állattartás, a táplálkozás és a fűszeres házi kolbász készítésének hagyományait. Származásukra utal a *Stiffoller* név is, mivel a Pécs és Mohács között az 1700-as évek elején letelepített németeket Stift Fuldaereknek, vagyis 'Fuldai apátságiaknak' nevezték Magyarországon. A ma stifolderként ismert termék eredete két kolbászhoz köthető, az észak-hesseni Alte Wurst-hoz (öreg kolbász) és a Rhön specialitásához, a Rhöner Bauernwurst-hoz (rhöni parasztkolbász), amelyeket jellemzően disznóöléskor készítettek, füstöltek és több hónapig (3-6 hónap) érleltek (WILD n.d.). A helyiek hűen őrzik őseik által készített sváb kolbász néven elhíresült stifolder receptjét és elkészítésének hagyományát.

Az első fekedi fesztivál spontán módon szerveződött és elsősorban a helyiek számára volt nyitott. Az esemény pozitív visszacsatolása hamar meghozta az eredményét, hiszen évről-évre egyre többen nevezték termékeiket a pénteki stifolder minősítő versenyre, valamint a következő napon a nagyközönség számára megszervezésre kerülő gasztrofesztiválon is emelkedett a résztvevők száma. A helyi gasztronómia megismertetésén kívül a szervezők célul tűzték ki a fekedi és a környékbeli sváb kultúra megismertetését is, így a szombati kulturális program oszlopos tagjai minden évben a helyi és a környékbeli sváb kultúrcsoportok. A fesztivál népszerűségének és a bevételek növekedésének köszönhetően már a távolabbi kultúrcsoportok meghívása is kivitelezhető, amely nem csak a kulturális műsort színesíti, hanem egy-egy új célközönség megjelenését is eredményezi. A szervezők igyekeznek folyamatosan újabb és újabb elemekkel bővíteni a programkínálatot, ezzel tovább fokozni a fesztivál iránti érdeklődést és biztosítani az esemény jövőjét. A több mint tíz éves múltra visszatekintő fesztivál programjában fellelhető – a tradicionális elemek mellett – a tűzi és vízi show, a tevegelés, a lovas bemutató, a veterán autófelvonulás, a hőlégballonos repülés és a tűzoltó bemutató is.

A fesztivált 2008 és 2019 között minden évben megrendezték, a 2020-as program is naptárra volt tűzve, de a COVID-19 világjárvány okozta egészségügyi veszélyhelyzet miatt 2021-re halasztották. A rendezvény résztvevőinek száma emelkedő tendenciát mutat, amely csak közvetett indikátorokkal bizonyítható, mivel a résztvevők számára az esemény ingyenes. A standállítók számának növekedése, a szűkösnek bizonyuló szálláshelykapacitás és a településen tapasztalható egész éves vendégforgalomnövekedés a megnövekedett kereslet és a fesztivál sikerének bizonyítéka. A kezdeti évek tapasztalatait értékelték a szervezők és reagálni kívántak a változó igényekre. A versenyben résztvevő kolbászok értékelését idővel szakmai zsűri vette át és a látogatók igényeihez igazodva a kísérő programok színes sorát vonultatták fel a szervezők.

4.1. A fesztivál turisztikai termék szempontú értékelése

Ahhoz, hogy egy periférikus földrajzi elhelyezkedésű településen (faluban) életre hívott rendezvény országos hírnevet szerezzen és sok éven át fenntartsa, sőt növelje az érdeklődést programkínálata iránt, nagyon sok tényező együttes hatására van szükség. A termékfejlesztési szempontú értékelés során detektáltuk azokat a „telepítési" tényezőket, amelyek a fesztivál elindítását, évről évre újbóli

megszervezését és annak fokozódó sikerességét elősegítették (3. ábra). Egyrészt nélkülözhetetlen tényező a kellő és jól kiválasztott szervezői motiváció (célkitűzés), másrészt rendelkezni kell azokkal a tényezőkkel, amelyek a fesztiválpiacon versenyelőnyként értelmezhetők. Ez alapozza meg a fesztivál egyediségét és sikerességét. A vizsgált fesztivál esetében a rendezvény célja a helyi termék jelenléte és hagyományának megismertetése, valamint a folyamatosan csökkenő helyi közösség összetartásának és identitástudatának az erősítése. Versenyelőnyként értelmezhető a „Schwäbische Türkei” területén élő sváb lakosság tradícióinak megőrzése és az anyaországgal kialakított kapcsolatrendszer. A település polgármesterével készített interjúból megtudjuk, hogy a „versenytársak nyomása”, vagyis a szomszédos településeken elérhető bőséges programkínálat motiválta elsősorban a helyieket, az önkormányzatot és a Fekedi Szülőföldünk Baráti Kör civil szervezet tagjait arra, hogy saját rendezvénnyel álljanak elő. A fuldai együttműködés megvalósításával pedig a fesztivál nemzetközi szinten is ismertté válhatott.

3. ábra: A fekedi Stifolder Fesztivál termékfejlesztési szempontok szerinti értékelése

Forrás: saját szerkesztés, 2020

4.2. A Stifolder Fesztivál multiplikátor hatása

A baranyai falu életében a fesztivál megjelenése egy fejezetet nyitott. Újra felfigyeltek az elnéptelenedett településre, számos sajtóanyag és riport jelent meg a médiában, amely jelentős mértékben segítette Feked hírnevének elterjedését.

A kutatásunk keretében arra kerestük a választ, hogy egy Feked kaliberű település életében milyen változásokat hozhat egy helyi termék, valamint az erre épülő fesztivál ismertségének növekedése. A terepi felmérés és a mélyinterjúk alapján a következőkben ismertetjük az esemény helyi társadalomra és gazdaságára gyakorolt hatásait:

4.2.1. Pozitív hatások

A fesztivál multiplikátor hatása, hogy nőtt a kereslet a helyi termékek – elsősorban a stifolder – iránt, erre reagálva a helyiek közül többen nagy tételben kezdtek el stifoldert készíteni, amit a fesztivál során értékesítenek. Továbbá pozitív hatásként értelmezhető, hogy az esemény és ezáltal a település egységes platformot teremtett a hazai és nemzetközi kolbászkészítők számára. Az előzetesen beküldött termékeket a szakmai zsűri különféle szempontrendszer alapján minősíti, amely visszajelzésként szolgál a készítők számára a termékük minősége kapcsán. Az esemény a kolbászkészítők mellett számtalan helyi termelőt is támogat, hiszen a mesterségek utcája a bemutatkozásra és az értékesítésre is lehetőséget kínál számukra. Mindemellett a nemzetiségi gasztronómia és a helyi termékek iránt érdeklődő vendégek új termékeket ismerhetnek és kóstolhatnak meg. A vásárló és a termelő személyes találkozásának eredményeként a vásárlók információt kapnak a kínált termékekről, amely vásárlásösztönző hatással bírhat.

A fesztivál tovagyűrűző hatása a környező településeken is megjelenik, amelynek elsődleges okaként a helyi turisztikai erőforrások hiánya említhető. Az eseményre az ország minden tájáról és külföldről is érkeznek versenyzők, illetve vendégek, akik a fesztivál idejére szállást is igénybe kívánnak venni. Mivel Feked szálláshelyeinek férőhelykapacitás igen korlátozott – ezeket olykor már egy évre előre lefoglalják – a környékbeli települések szálláshelyei a fesztivál ideje alatt teltházzal üzemelnek.

4.2.2. Negatív hatások

Mint ahogy minden nagyobb rendezvénynek, a Fekedi Stifolder Fesztiválnak is vannak negatív lenyomatai a falu életében. Feked tekintetében klasszikus turizmusról nem beszélhetünk, hiszen attól függetlenül, hogy minden évben megrendezésre kerül egy nagyobb esemény a település nem, vagy csak csekély mértékben rendelkezik a turisztikai szuprastruktúra nélkülözhetetlen elemeivel. Azonban a fesztivál okozta hírnév és a nemrégiben átadott Német nemzetiségi tanösvény kellő mértékben megnövelte a település iránti érdeklődést. A helyi lakosság visszajelzése alapján Feked elérte a telítettségi szintet, hiszen a folyamatos turistacsoportok érkezése – a fesztivált kivéve – következményeként pont azt a vonzerőt fogja elveszteni a falu, amiért Feked olyan amilyen, a csendet és a nyugalmat. A folyamat hatással van a helyi társadalom turizmussal kialakított véleményére, a vendégszeretetre, a lojalitásra, vagyis Feked jövőbeli fenntarthatóságára. Fennáll a veszélye, hogy a közösségösszetartó céllal indult kezdeményezés túl nagyra nő és kiszorítja a helyieket. Ennek eredményeképpen a helyi lakosok számára a rendezvény csak egy éves szinten, a hétköznapjaikat felborító turistatömeget fog jelenteni.

4.2.3. Jövőkép

A felmerülő problémák felvetik a fenntarthatóság kérdéseit:

- meddig élhető a település a helyiek számára,
- mikor éri el a település a befogadóképessége és a lakosság tűrőképességének határát,
- milyen formában változtatja a helyi társadalom kohézióját?

Továbbá a fesztivál fenntarthatósága is számos tényező által megkérdőjelezhető. A szervezőkkel készült interjú több alternatívát is felvet a jövőképről: az aktuális trendekhez igazodva a lehetőségeikhez mérten bővíteni és színesíteni a programkínálatot vagy visszatérni a hagyományos, közösségteremtő és értékátadó rendezvényhez, amelynek a középpontjában a sváb kultúra és az ízletes stifolderek állnak.

Az elmúlt év egész turizmus szektorra gyakorolt hatása, illetve a rendezvény folytonosságában bekövetkezett törés bizonytalan jövőt vetít elő. Egy ismétlődő rendezvény vagy programsorozat esetében pedig már egy alkalommal való kihagyás is vendégkörvesztést eredményezhet. Másrészt pozitív hozadéka is lehet az aktuális helyzetnek, hiszen a szervezők által tervezett fejlesztések megvalósítása kiváló lehetőséget jelenthet egy megújult programkínálattal vagy értékközponttal visszatérő rendezvény számára.

A fesztivált, mint turisztikai termék a piaci jelenlét időtartamát szakaszokra osztó BUTLER (1980) termék-életciklus fogalomkörébe jól illeszthető. Ebben a szemléletben a fekedi Stifolder Fesztivál a stagnálás és a poszt-stagnálás szakaszok közé pozícionálható, mivel a rendezvény látogatottsága az elmúlt időszakban évről-évre fokozódott, viszont utóbbi alkalmak már nem hoztak látványos növekedést a látogatószámban. Ennek alapján a szervezők választ elé érkeztek. A döntés értelmében a fesztivál életgörbéje három irányba mozdulhat tovább:

1. *Stagnálás*: a szervezők csekély mértekben változtatnak a fesztivál koncepcióján, továbbra is a korábbi évekhez hasonlóan kisebb újításokkal megrendezésre kerül az esemény, amely némileg megnövelheti a stagnálás fázis időtartamát.
2. *Fejlődés*: a szervezők gyökeres változtatásokat eszközölnek a fesztivál programkínálatában és lebonyolításában, melyben figyelembe veszik a helyi társadalom tűrőképességét és település befogadóképességének határait.
3. *Hanyatlás*: a felmerülő problémák fennmaradásával és erősödésével a helyi lakosság érdeklődése és érdekeltsége csökken. A fesztivál elveszíti a helyiek támogatását, amely nem csak a közösség felbomlásához vezethet, hanem a fesztivál szervezését és lebonyolítását igénylő humánerőforrás elvesztését is eredményezheti, amely a fesztivál hanyatlásához és megszűnéséhez vezet (4. ábra).

4. ábra: A „fekedi Stifolder Fesztivál” turisztikai termék életgörbéje

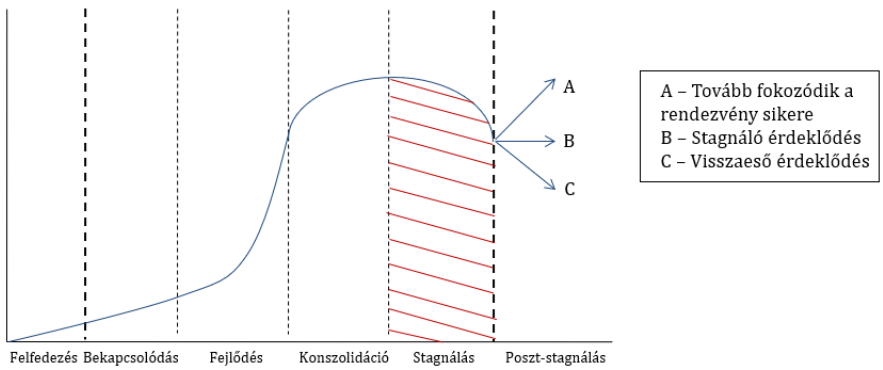

Forrás: Butler életciklus-modellje alapján saját szerkesztés, 2020

Következtetések

Az elmúlt több mint egy évtized alatt jelentős fejlődésen ment keresztül a fekedi Dunamenti Svábok Stifolder Fesztiválja. A kutatás több szempont mentén feltárta a rendezvény életútját, annak jelenlegi helyzetét és lehetséges jövőjét. Mindezekre való tekintettel az elkövetkezendő évek nagy jelentőséggel fognak bírni mind a fesztivál mind a fesztivállal szoros kapcsolatban élő helyi közösség számára. A fesztivál jövőbeli képe és sikeressége a hazai sváb nemzetiségi kultúra számára is fontos, mivel a hagyományok megőrzése és ápolása napjaink turizmusának egyik fontos szempontjává vált.

A kutatás továbbá rávilágított, hogy a hagyományőrzés mellett a vizsgált fesztivál a település rövid és hosszútávú fenntarthatóságát nem csak erősítheti, hanem gyengítheti is mind gazdasági mind társadalmi szempontból a jövőbeli fejlesztési irányok függvényében.

Köszönetnyilvánítás

E tanulmány szerzői közül mindannyiunknak volt szerencsénk az alap-, mester-, illetve a doktori képzés során együtt dolgozni Önnel. Hálásak vagyunk a folyosói, óra utáni vagy éppen a terepen folytatott beszélgetésekért. Ön az a fajta oktató, mentor, aki mindig megragadja az alkalmat a tudás átadására, a még pallérozatlan elmék csiszolására akár előadás közben, akár terepre igyekezve a buszon töltött hosszú órák alatt vagy éppen egy szakmai diskurzus tarkította terhes nap utáni kellemes vacsora közben. Köszönjük, hogy az el nem fogyó ötletei inspirálta kutatásokba minket is bevont, erős – de mindenképp ösztönző – publikációs teher alatt tartva bennünket. Az anekdotáit, a szakmában töltött gazdag évtizedek tanulságait megosztva pedig lehetőségünk volt nemcsak professzorként, de emberként is megismerni Önt. Reméljük örömmel lapozza ezt a kötetet és idézi fel azokat a gasztrokulturális eseményeket, amelyekkel az elmúlt esztendőket színesítettük. Legyen ez a születésnap egy apró lélegzetvétel a további aktív kutatói, kutatást támogató és gazdag publikációs évek előtt. Hiszen, ha valaki, Ön, Tanár Úr, azon kevesek közé tartozik, akik a nyugdíjas éveikbe is a korábbi lendülettel vetik bele magukat.

Irodalomjegyzék

- BUJDOSÓ, Z. – KEREKESNÉ MAYER, Á.- UJVÁRI, K. (2012): *Gasztronómia a vendéglátásban.* Károly Róbert Főiskola, Gyöngyös Letöltve: http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/20100010_12_Gasztronomia_a_vendeglatasban/2868/index.html Letöltés ideje: 2019.01.30.
- BUTLER, R. W. (1980): The concept of the tourist area life-cycle of evolution: implications for management of resources. *Canadian Geographer* 24(1): pp. 5–12.
- DÁVID, L. – REMENYIK, B. – GALGÓCZY-NÉMETH, A. – KOVÁCS, GY. (2011): *Rendezvény- és konferenciamenedzsment.* Károly Róbert Főiskola. Gyöngyös
- GRÜNWALD ,G. (1997): *Baranya megye kézikönyve.* II. Bo&Bo Bt. – Ceba Kiadó – Gruppa Bt, Szekszárd. p. 37.
- GYURICZA, L. – BAZSIKA, E. (2012): Népi kultúra a turizmusban. In: Aubert, A. (szerk.): *A kultúra turizmusa a turizmus kultúrája.* Pécsi Tudományegyetem, Pécs, pp. 75-90.
- HARRINGTON, R. J. (2005): Part I: the culinary innovation process—a barrier to imitation. *Journal of Foodservice Business Research,* 7(3): pp. 35-57.
- HINEK, M. – KULCSÁR, N. (2019): A fesztiválélmény megjelenése a közösségi médiában: a Sziget Fesztivál példája *Turizmus Bulletin* XIX. évfolyam 3. szám pp. 4-12.
- INKEI ,P. (2010): *A magyarországi fesztiválok minősítési rendszere.* Magyar Fesztivál Regisztrációs és Minősítési Program, Budapest
- KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL: Helységnévtár. http://www.ksh.hu/apps/hntr.telepules?p_lang=HU&p_id=04543 Letöltés ideje: 2020.12.28.
- KREMER, E. (2007): *Feked. Das Dorf und seine Einwohner. A falu és lakói.* Fekedi Német Önkormányzat, Feked

- MICHALKÓ, G. (2005). *Turizmusföldrajz és humánökológia.* Kodolányi János Főiskola-MTA FKI, Budapest-Székesfehérvár p.94
- MÜLLER, N. (2013): A művészet, a hagyományok és a turizmus találkozása Fekeden. *Élmény magazin* 2013/02, pp. 12-13.
- RÁTZ, T. (2011): Kulturális turizmus. In: Michalkó, G. (szerk): *Turisztikai terméktervezés és fejlesztés.* PTE Kempelen Farkas Hallgatói Információs Központ, 5 fejezet
- SULYOK, J. – SZIVA, I. (2009): A fesztiválturizmus nemzetközi és hazai tendenciái. *Turizmus Bulletin*. 13(3): pp. 3–13.
- SZEIDL, K. (2018): A fesztiválturizmus német nemzetiségi karaktere a Dél-Dunántúlon. In: Reisinger, A. – Happ, É. – Ivancsóné Horváth, Zs – Buis, L. (szerk.): *„Sport-Gazdaság-Turizmus” Kautz Gyula Emlékkonferencia Konferenciakötet,* Győr, pp. 50-60.
- WILD, K. (n.d.): Stiffolder vagy Stiffoller Elérhető: https://www.feked.hu/hu/vendegvaro/stifolder-fesztival/stiffolder-vagy-stiffoller/ Megtekintve: 2020. november 02.
- ZAICZ, G. (2006): *Etimológiai szótár: Magyar szavak és toldalékok eredete.* TINTA Könyvkiadó, Budapest